غم ژن نسلونه

اردو ناول

ليکوال عبد الله حسين

ژباړه او خلاصه صفيه حليم

په روشن پورکلي کې د سلو نه زيات کورونه هم نه و. دا کلي د لوې لارې نه دومره ليرې و چې څوک به پرې نه ورتلل. يوې لوې ويالې د روشن پور زمکې خړوبولې. دلته زيات اوسيدونکي هندوان او سيکان وخو دا کلی مسلمانانو اباد کړې و.
د روشن پور تاريخ ډېر پخوانې نه و او هغه څوکسان چې په لومړي ځل دې کلي کې مېشت شول، يو څو پکې اوس هم ژوندي و. د روشن پور بن سټ اېښونکې روشن علي نومېدو. يو سپين ږيرې کروند گر احمد دين به ټولو ته پخوانۍ کيسې کولې. د ده وينا وه چې د ۱۸۵۷ م کې کله چې په هند کې د انگريزانو پر ضد پاڅون ووشو نوروشن علي په ډېلي کې يومعمولي ملازم و. تر اتم صنف يې سبق ويلې و او د زاړه ښار په يوه کوڅه کې د خپلې موراو مېرمنې سره يې ژوند کوو.
په هغو ورځو کې د تاو تپ له کبله د ښار خلک به د شپې له کوره نه راوتل. يو ماښام روشن علي د يو ناروغ ملگري له عيادت وروسته بېرته خپل کور ته روان و چې په کوڅه کې يې يو سړې په منډه وليدو چې د ده نه لږ وړاندې پر زمکه پريوتو. روشن علي ورنږدې شو خو په تياره کې يې د هغه کس نشو پېژندلې، چې بې هوشه و. ده هغه سړې په خپلو اوږو اوچت کړو او کور ته يې يوړو. هلته د ډيوې په رڼا کې يې وليدل چې هغه کس يو انگرېز پوځي او ټپي شوې و.
روشن علي هېښ و خو دارو درمل يې ورته وکړل. په بله ورځ خلکو په کوڅه کې د وينې يوه ليکه وليده چې د روشن علي د کور تمبې پورې تللې وه. د هند باغي عسکر خبر شول نو د روشن علي نه يې غوښتنه وکړه چې هغه پېرنگې ډگر مند جانسن چې دوي سره د جنگ پر وخت له چاونۍ

تښتېدلي و، ورته وسپاري. باغي عسکرو ګواښ وکړو چې که داسې يې ونکړل نوټول محلت به د توپ په ډزو وران کړي. د محلت خلکو روشن علي ته بد رد ويل او نورو ورته زولۍ غوړوله چې دښمن دې باغيانو ته وسپاري . خو روشن علي ويل چې که څوک يې وژني هم نو دې به ټپي مېلمه له کوره نه اوباسي.
تردې وروسته د روشن علي په کيسه کې ګډوډي وه. څوک واي چې باغيانو دروازه ماته کړه نو روشن علي هغه انګرېز په يوه اوږه او خپله ميرمنه يې په بله کښېنول او توره په لاس د ټولو سره په جنګ له هغه ځايه ووتلو. بل واي چې کور محاصره شو نو روشن علي په فرش ټونل وکيندلو چې چاونۍ ته وتلي و. ده خپله ميرمنه او پېرنګي وويستل او کله چې خلکو دروازه ماته کړه نو په کور کې د روشن علي سپين سرې مور مړه پرته وه. يوه بله کيسه دا وه چې هغه محاصره ډېره وغځيده او بيا يوه ورځ پيرنګيان بريالي شول نو جانسن يې راوويستو.
هر څه چې شوي و، په پاڅون کې انګريزان بريالي شول نو روشن علي د ډېلي دربار ته وروبلل شو. ده ته يې د نواب خطاب او زمکه په انعام کې ورکړل. د زمکې په اړه هم دوه کيسې دي. يوه دا چې روشن علي د خپل اس د لکۍ سره د شاتو ډک ټين (ټيم) چې پکې سورې جوړ و، وتړلو او د زمکې د يو سر نه بل ته يې اس وځغلوو. په توې شويو شاتو مېږي راټول شول او په دې توګه يې د خپلو زمکو بريد وټاکلو.
بله کيسه داسې وه چې ده پر زمکه منډه وهله او په لاس کې يې د لرګي ډنډې نيولې وې چې هغه به يې ځاې ځاې ټک وهلې. د لمر ډوبېدو پر وخت چې څومره زمکه په دې لرګيو يې راګيره کړې وه هغه د ده شوه.
يو روايت دا هم دې چې روشن علي دومره منډې وهلې وې چې په اخره کې ساه يې ورانه شوه او نږدې مړ شوې وې.
د روشن پور دا پينځه سوه جريبه زمکه ټوله د روشن علي وه او تر څو چې ډګرمن جانسن په هند کې و، د ده د مېلمه په توګه به هرکال روشن پورته ښکار لپاره راتلو. روشن علي ته به اوس خلکو روشن اغا ويل او په ډېلي کې يې هم يوه ماڼۍ د "روشن محل" په نوم جوړه کړې وه.
يو وخت دې د سيل لپاره اروپا ته ولاړو او د ده زوې هم په اروپا کې سبق وويلو. وروسته د ده زوې محي الدين پخپله خوښه د يوې داسې جينۍ سره واده وکړو چې د هنرمندانو له کورنۍ نه وه او په ټولنه کې به په ښه سترګه

ورته نه کتل کیده. روشن اغا ترې مرور شو او ډیره موده پلار او زوي د یو بل سره وران و. هم دا وه چې زوې یې په روشن محل کې ژوند پیل کړو او کلي ته به نه تلو.
د کلي په منځ کې د روشن اغا پخه مانۍ وه چې ټول عمر پکې میشت و. خو په وروستي عمر کې ده خپل زوې وبخښلو او په ډیلي کې روشن محل ته ولاړو. دکلي پر څنډو یو بل پوخ کور کې د مغلو یو ټبر اوسېدو. د دوي کیسه داسې وه چې مرزا محمد بیگ د روشن علي په دفتر کې د ده ملگرې و. کله چې روشن علي نواب او د زمکې خاوند شو نو پنځوس جریبه زمکه یې خپل ملگري ته ډالۍ کړه او پخپل لگښت یې ورته دا کور هم جوړکړو.
ځیني خلک واي چې په اصل کې د مرزا بیگ ښځه ډیره ښکلې وه او روشن علي پرې مینځ و او ځینو نورو خو لا دا هم ویل چې د ده مشرزوې نیاز بیگ په اصل کې د روشن علي زوې و. خو په کلیو کې داسې گنگوسې ډېرې وي نو له دې به تېر شو.
تر څو چې روشن علي او مرزا محمد بیگ ژوندي و، د دواړو کورنیو تر منځ تگ راتگ کېدو. مرزا بیگ مړ شواو د ده مشر زوې نیازبیگ د اولاد لپاره دوېم واده وکړو. د خداې کارونه داسې و چې مشرې میرمنې ته یې پینځلس کاله وروسته زوې ورکړو، نو مور یې له خوشالۍ مړه شوه.
څه موده وروسته انگریز پوځ د نیاز بیگ په کور چپاو وکړو، دې یې ونیولو او د وسلې جوړولوپه جرم کې د دولسو کالو په بند محکوم کړو.
د مرزا دویم زوې ایازبیگ د سبق نه وروسته د کلکتې په یو شرکت کې د انجنیر په توگه کار کوو او واده یې نه وکړې. ده خپل ماشوم وراره نعیم ځان سره بوتلو او د کلکتې په یو لوړ ښوونځي کې یې داخل کړو چې د انگرېزانو زامنو به پکې زدکړه کوله. ده د ورور میرمنو ته هم نفقه ورلیږله چې په کلي کې پاتې شوې.
په دې هر څه شپاړس کاله تېر شول او یوه ورځ نواب روشن علي خان د اتیاو کالو په عمر کې مړ شو. دا هغه وخت و چې د هندوستان په خلکو کې د سیاسي شعور ډیوه روښانه شوې وه. د ډیلي په روشن محل کې گڼه گوڼه وه او د یوې لوې میلمستیا لپاره تابیا کیده.
ایازبیگ د خپل وراره نعیم سره روشن محل کې وردننه شو او دواړه مخامخ برنډې ته ورغلل چې څو ځوانانو پکې د یو لوې میز چاپیره د

میلمنو لپاره رومالونه کټ کول. یوې ځوانې جینۍ ایاز بیګ ته وویل، " کاکا ستړې مه شې، بابا دننه ناست دې" نعیم د تره سره دننه ورغلو نو په دې لویه کوټه کې د کور په مشر یې سترګې ولګیدې.
د روشن اغا زوې محي الدین د یو میز مخ ته په لوې چوکۍ ناست په لیکلو بوخت و. دوې ته یې هر کلې ووېل او نعیم ولیدل چې د ده تره ډېر په عاجزۍ ورسره خبرې کولې. هغه ته دواړه لاسونه په نامه تړلې لګیا و، " د روشن آغا جنازې ته رانغلم، ډېر افسوس مې وکړو خو د نوکرۍ خبره وه" نواب ورله ډاډ ورکړو او بیا یې نعیم ته وکتل، ایاز بیګ وویل،" دا مې وراره دې، نعیم .." نواب او ایاز بیګ دواړه ناارامه ښکارېدل، ده ته یې وویل " د ده څېره نیاز بیګ ته ورته ده، ښکلې سړې و، د بند نه خوشې شو که نه؟
ایاز بیګ ورته وویل چې ورور یې د دولسو کالو د بند نه وروسته خوشې شوې او په کلې کې اوسېږي خو ده تر اوسه نه و لیدلې. نعیم په کلکتې کې د ښوونځې سبق خلاص کړې و او د خپل تره او د نواب په خبرو یې احساس وکړو چې د ده د پلار په زکر دواړه ناارامه و. نواب موضوع واړوله او په خپلو مېلمنو کې د ځینو مهمو سیاست دانانو نومونه یې واخستل چې نن د ده کور ته راتلل. لږ په غرور یې وویل چې انګرېز کمشنر هم راتلونکې و.
نعیم د خپل تره سره لوې باغ ته ولاړو او خلکو ته ځیر شو. د نواب زوې پروېز ورته ستړي مشي وویل، هغه جینۍ چې لومړې یې ورته ستړي مه شي ویلي و، د نواب لورعذرا وه. هغې اوس سپینه ساړې تړلې وه او نوروځوانانوسره په خبرو بوخته وه چې د دوي ملګري معلومیدل. یو وارې عذرا د نعیم خوا ته راغله نو په شوخه لهجه یې وویل، " تاسو دا خولۍ چرې هم له سره نه لیرې کوئ؟ نعیم وارخطا خولۍ د سر نه لیرې کړه. هغې ورته د شېرواني (د بندې غاړې کوټ) د مخ توکمو د پرانستو هم وویل. کله چې ده یې خبره وومنله نو دا وشرمېده، ! "زما مطلب و چې ګرمي ډېره ده "
نواب هغه وخت د یو پاخه عمر مېرمنې سره په دروازې د میلمنو هر کلي ته ولاړ و. تر اوسه چې کوم خلک په موټرو کې راغلي و زیات یې اروپایان و چې مېرمنو یې د ماښام تنګ فیشني لباسونه اغوستي و.

د هندوستان مېلمانه د دوو يا د څلورو اسونو په ګاډيو کې راتلل . مسلمانانو اوږدې چپنې يا شيرواني په غاړه او اناري رنګ ترکي خولۍ به يې په سر وې . هم دغسې خولۍ اوس نعيم هم په سرکړې وه. هندوان پخپلو سپينو لنګوټو او پټکو کې پيژندل کيده. اروپاېي سړو به د راتلو سره خپله خولۍ او په لاس کې نيولې امسا خادم ته وسپارل. نور به د خپلو خوليو، پټکو او امسا سره په چوکۍ کښېناستل.
انګريزان خپل ځان له يوې خوا ته او د هند وګړي مسلمانان او هندوان بلې خوا ته ناست و. يواځېنی هندوستانې يو مهاراجه و چې د انګريزانو په ډله کې کښېناستو. هر چا د خپلې خوښې شربت يا د شراب فرمايش ورکوو او خادم به ورته ډېر په ادب يو طشت کې راوړل. نعيم د ځينو ميلمنو نومونه اورېدلي و او نن يې په ليدو غوښتل چې ورسره خبرې وکړي خو ځان يې پردې احساسوو.
دې د ميلمنو د چوکيو شا ته ورو ورو تېر شو او د دوي خبرې به يې واوريدې. بيا ولاړو اود خپل تره څنګ ته کښېناستو. هلته په انګريزي ژبه خبرې کېدې او نعيم هم پکې برخه واخسته خو د ده خبرې د اروپايانو خوښې نشوې او تره ورته په قهر وکتل. هغه وخت په باغ کې د ډوډۍ اعلان ووشو او ټول د مېزونو خوا ته ولاړل.
نواب محي الدين خپلې جامې بدلې کړې وې او په سور وريښمين لباس کې راښکاره شو چې د ملا سره يې يوه توره هم ځوړنده وه. دې د لوې مېز سر ته راغلو چې نږدې ورته څو انګريزان ناست و. د ده مخ ته يوه زرينه خولۍ ايښې وه. د مېز د بل سر نه يو سپين ږيرې راپاسيدو او وې ويل. " نن د مې د مياشتې ديارلسمه نېټه ، کال ۱۹۱۳ د نواب روشن اغا د مړينې درې مياشتې پورا شوي دي. د دې کورنۍ د رواياتو په وياړ مونږ اعلان کوو چې غلام محي الدين د نواب د لقب حقدار دې او نن د خپل مرحوم پلار رتبه تر لاسه کوي. د نورو خبرو نه وروسته هغه د مېز نه زرينه خولۍ را واخسته او د نواب پر سر يې کيښوده.

په ډېلي کې د اتوار په ورځ د روشن اغا د زوی پرویز د بي-اې په کامیابۍ یوه مېلمستیا جوړه شوه چې نعیم او د ده تره هم وربلل شوي و. دوي چې ورغلل نو ځوانان بهر په چمن کې راټول و. یوې انګریزې جینۍ د نعیم په لیدو عذرا ته وویل، " هغه دې ستا ښکلې مېلمه هم راغلو" عذرا ورته برنده شوه خو په زړه کې خوشاله وه. نعیم په انګریزي لباس کې ښه ښکارېدو او عذرا سره یې په خبرو کې وویل چې دې به روشن پورکې ژوند کوي.
د ده عذرا خوښېده او له هغې وروسته هر ماښام به یې د لیدو لپاره روشن محل ته ورتلو.
یوه سهارد چایو څښلو پر وخت خپل تره تربنه پوښتنه وکړه چې دې هره ورځ روشن محل ته ولې ځي؟ نعیم ورته سم ځواب ورنکړې شو. کاکا ورته یې وویل چې د عذرا موراو خاله د شریفې کورنۍ نه نه وې اونه د هغوي د پلار نوم چا ته معلوم و. نعیم ته یې د ده د خپل پلار کیسه وکړه چې هغه ولې شپاړس کاله بندي و. د ده پلار په کورکې د اوسپنې زینتي شیان جوړول خو یو ځل یې ټوپک جوړ کړو نو د انګریز پوځ پورا یو پلټن (ډلګۍ) کلي ته راغلو او د دوي د کور هر څه یې وسېزل. بیا دې یې په بند کې واچوو او ټوله کورنۍ یې در په دره کړه. نعیم ته یې نصیحت وکړو چې ده اوس سبق ویلې دې نو باید ځان یو لوړ ځاې ته ورسوي.
په هغه ماښام نعیم د عذرا لیدو ته ولاړو نو ورته یې وویل چې دې به په بحري ځواک کې ملازمت وکړي. خو عذرا ورته وویل چې د ده پلاربند تېر کړې و نو ځکه د انګریز سرکاري ملازمت نشي کولې. نعیم داسې احساس وکړو چې عذرا د ځان په اړه لوړ فکر لرلو. دې په خفګان له هغه ځایه ووتلو او خپل کلي ته د تلو لپاره یې د اور ګاډي ټکټ واخستو.
په بل ماځیګر دې روشن پور ته نږدې د اورګاډي په تم ځاې کې ښکته شو نو یو کروندګر چې د نعیم پلار استولې و د ده هر کلي وکړو. دولس میله مزل نه وروسته دوي کلي ته ورسیدل او نعیم خپل پلار ولیدو. هغه نعیم په غېږ کې ونیولو او ښکل یې کړو. په کور کې دوه ښځې وې چې سپین سرې د ده مور او په لیدو یې په ژړا شوه. ځوانه ښځه ده ته ځیر او خپل ځان سره یې څه ویل چې نعیم پرې نه پوهېدو.
یو وړوکي هلک نعیم ته سلام وکړو نوموریې وویل، " دا ستا د ماما زوې دې، د ده مور او پلار دواړه د لوې هیضې (کولرا) په وبا کې مړه شوي دي " د نعیم د مېرې مور په غېږ کې هم یو ماشوم و چې علي نومېدو. د

شاو خوا کورونو نه سړي او ښځې لالټېن په لاس کوڅې ته راووتل او نیاز بیگ ته یې وویل، " کا کا امبارک شه زوي دې راغلو"
مشرې میرمنې په یو لوی تال کې سپینې ابشیدلې وریژې راوویستلې، سره شکره یې پرې وشیندله او تود کوچ یې وروباندې واړول چې په وریژو کې جذب شو. بیا ډېر په احتیاط یې هغه تال د کوټې په منځ کې کېښودو. د کور درې واړه سړې د دې تال چاپېره کښېناستل او د خپل مخې نه یې په خوړلو پیل وکړو.
له ډوډۍ وروسته نعیم ویده شو او بل سهار د ښځو په شور راویښ شو. دواړه میاندې یې په جنگ وې خو د ده په لیدو هم خاموشه نشوې . پلار ورته وویل، " دا دواړه جاهلانې دي، ته بهر ولاړ شه " نعیم بهر کوڅې ته ووتلو نو یو سیک هلک یې ولیدو چې ډانگ په لاس په ویاله کې ناستو مېښوته ولاړ و. د ده په لیدو یې وویل، " ستا میاندې هره ورځ جنگ کوي" نعیم په تاو وویل، " ولې؟" ځوان وخاندل، " بس یوه بانه جوړه کړي، د جنگ... د مزې خبره دا ده چې کله ستا پلار بندي و نو دوي دواړه لکه د سکه خویندو اوسیدې. شپاړس کاله یې ډېر په آب او عزت ژوند وکړو خو اوس نه پوهېږو چې ولې ناندرۍ وهي"
نعیم د هغه هلک سره چې مهندرسنگ نومېدو پټیو ته روان شو. مهندر په ټوله لاره خبرې کولې او ورته د کلي د نورو خلکو په اړه معلومات ورکول. د غنمو فصل تیار و او کروند گر په لاوونو (لو) لاس پورې کړې و. خپلو مېرمنو او لونو ورته ژیرغوړي، شوملې او د تناره ډوډۍ پټیو ته راوړل. دنیاز بیگ د برخې زمکه د ده د جرم له کبله ترې حکومت ضبط کړې وه. اوس ده له چا زمکه په اجاره اخستې او خاوره یې اړوله. نعیم ولیدل چې پلار یې غېرتي سړې و او د زمکې په کرونده پورا خبر و. ایاز بیگ نعیم پسې ځوابونه رالیږل چې ډېلي ته دې ورشي چې په سم کار لاس پورې کړي. خو نعیم په کلي کې پاتې شو. ده د پلار نه د یوې، کولبې، د تخم د کرلو او د اوبه خوړ چل زده کړې و. د روشن اغا کور ته به د ده منشي د مالیې د راټولولو لپاره راتلو او د هغه له خلې خبر شو چې پرویز د لوړو زدکړو لپاره انگلستان ته تللې و.
د ژمې په یو ماښام د مهندر سنگه مشر ورور پخپلو متو یوه کچه کوټه رانړولې او د پټکي ترلو ویاړ یې تر لاسه کړې و. نعیم هم دې میلمستیا ته بلل شوې و. له هغې وروسته نعیم او مهندر سنگ به یو بل سره ډېرې

خبرې کولې. په ځو میاشتو کې غنم پاخه شول نو د روښن پور هر وګړي کار ته اوړه ورکړه. په سخت لمر کې د کروند ګرو ځرمنه توره آوختې وه. د ښځو په مخ او لاسونو سپین داغونه جوړ شوي و او د ځاروو هډونه ښکاریدل.
یو ډم به ټوله ورځ په پټیو کې ډول غږوو او د هغې غږ سره د کروند ګرو لاسونو به لکه د ماشین حرکت کوو. په دریمه ورځ ډیر پټي پاک شوي و او پرېکړي غنم په لمر کې د وچیدو لپاره ډیرۍ ډېرۍ کیښودل شو.
سږ کال غنم ډېر شوي و او د خلکو ورته هیله وه چې ډکې خومبې به یې له بې وزلۍ وژغوري.
خو په بله ورځ د پوځي لاریو په لیدو ټول هېښ شول. پوځیان په ټول کلي کې خپاره شول او ځوانان یې هغه میدان کې راټول کړل چې یو انګرېز افسر پکې ولاړ و. ده په اردو ژبه ټولو ته وېنا وکړه چې "هر کس د خپل ملک د ساتنې لپاره باید قرباني ورکړي ځکه د جنګ له کبله د دوي امن په خطر کې و. زمونږ ځوانان پکار دي چې جنګ وکړې شي. هر ځوان ته به د میاشتې اوو نقریي روپۍ معاش ورکوو، د دوي ډوډۍ به هم د سرکار په غاړه وي او د جنګ په پاې کې به دوي بېرته خپلو کورونو ته راشي. مونږ سپین ږیري نه بیایو، ځوانان دې خپل نومونه ووښاي"
خلک د مچانو په ځېربنګیدل خو هیچا خپل نوم نه ورکوو. یو چا پوښتنه وکړه. " جنګ چرته کیږي؟" هغه انګریز په زوره وویل، " انګلستان ته ګواښ شوې دې، ستاسو حکومت ته ګواښ شوې دې او د دې دننګونې لپاره مو ستاسو په شان ځوانان پکار دي" یو غږ راپورته شو، " مونږ لوونه کوو، ټول غنم لا په مېدان کې پروت دې" هغه انګریز په قهر وویل، " نومونه راکړئ چې مونږ نورو کلیو ته هم ځو" بیا یې هندي عسکرو ته امر وکړو چې د ځوانانو نومونه دې ولیکي.
خلکو ښکنځلې او بدې ردې ویلې او ځو ځوانان د غوایو او مېښو سره ونښتل چې پوځیانو د ټوپک په زورترې رابېل کړل. نعیم وړاندې شو او په انګرېزي ژبه یې بریدګي ته وویل، " زما نوم ولیکه" هغه حېرانه شو، " تا سبق ویلې دې؟" نعیم ورته د خپل سبق خبره وکړه نو ده وویل، " ته زمونږ نه یې پکار" نعیم ورته کلک شو. " زه اس ځغلولې شم، ټوپک چلولې شم او له دوي ټولو ښه جنګ کولې شم"

هغه شپه نعیم د خپل کلي د دوو نورو ځوانانو سره په پوځي لارۍ کې تیره کړه چې د ده په شان پخپله یې نومونه ورکړي و. په بل سهار وختي نواب روشن آغا له ښاره د انګرز افسر په بدرګه راغلو او د کلي خلک یې را وهڅول چې ځوانان دې جنګ لپاره پوځ ته وسپاري. په دریو ساعتو کې د څلویښتو ځوانانو نومونه ولیکل شول نو دې بېرته ولاړو. د کلي په ډېرو کورونوکې ښځو ژړل او سپین ږیرو خپلو پټیو ته په اندیښنه کتل.
په دوو میاشتو کې نعیم په فیروز پور چاونۍ کې د پوځي ژوند د سختو سره عادت شو. اتلس ساعته منډې، د ټوپک خلاصول، بندول، ډزې کول او بیا شپږ ساعته خوب د ده دماغ سست کړو. د اګست په څلورمه نیټه ۱۹۱۴ م کې د جنګ اعلان ووشو او پینځه ورځې وروسته د ده کنډک ته د کوچ امر وشو.
نیمه شپه دوي د اورګاډي په هغو ډبو کې کښېناستل چې د څاروو او مال وړلو لپاره جوړې وې. ټول د خپلې وسلې او په ملا تړلي بار سره د دې ډبې د دیوالونو سره چاپیره په پروړکښېناستل. سهار څلور بجې کراچي ته د رسېدو سره په بندر ولاړ یوې بیړۍ ته وختل. د دوي لومړې پړاو عدن و چې پکې یوه ورځ او شپه ایسار و. هلته د هندوستان له بندرونو نورې بیړۍ راتلې او اخر پینځه څلویښت بیړۍ چې یو ځاې شوې نو د یوې قافلې په شان روانې شوې.
په بحیره قلزم کې د ژغورنې درې بیړۍ هم ورسره ملې شوې. نعیم د نورو هندي پوځیانو په څېر د سمندر په ناروغۍ اخته و او ټوله ورځ به یې د لیمو اوبه څښلې. څو ورځې وروسته سمندر ارامه شو نو نعیم په لومړي ځل د سمندر له سفر خوند واخستو. د مصر په " سعید بندر" کې دوي له بیړۍ ښکته شول او پوځي لاریو کې قاهرې ته ولاړل. د هغه ځاې بازار نعیم ته د ډېلي په شان ښکاره شو خو د خلکو لباس پکې توپیر لرلو.
له ښاره بهر د اس ځغاستې په میدان کې د دوي کیمپ و چې یوې خوا ته یې څو وچې غونډۍ او بلې ته شګلنه دشته وه. ترغرمې به یې په دې دشته کې مارچ او تمرین وکړو او بیا به د خیمو سیورې ته پرېوتل. په څلورمه ورځ نعیم ته امر وشو چې د ډګرمن خیمې ته دې ورشي. دا خیمه د زرغون رنګ وه او ډګرمن پکې د اوسپنې په یوې چوکۍ د وړوکي مېز شا ته ناست و. له نعیم یې په انګریزي ژبې څو پوښتنې وکړې او بیا یې وویل، " تا د ماشین ګن چلولو زدکړه کړې ده؟ نعیم ورته منفي ځواب

ورکړو نو وې ویل " تا سبق ویلې دې نوله دې امله رتبه به دې لوړه کړو او د ماشین ګن د سرپرک مشر په توګه به تربیه واخلې" نعیم په پنجو لړ لوړشو او سلامي يې ورکړه.
د قاهرې نه دوي اسکندریه ته په ګاډي کې ولاړل او هلته هم د تمرین او د روزنې لړۍ روانه وه. له دې ځایه دوي په شلو بیړیو کې د روم په سمندرګي کې روان شول. د فرانسې د مارسیلز بندر چې ښکاره شو نو انګرېز عسکر د خوشالۍ نه په ګډا شول. په بندر کې د فرانسې خلک چې ښځې هم پکې وې، د دوي هر کلي ته راغلي و. په لاره ولاړو کسانو به د هندي پوځیانو په لیدو ورته خولۍ لیرې کړې او چکچک به يې وکړل.
د مصر د دشتو اوګرمۍ نه وروسته د مارسیلز شنه میدانونه او ښکلې هوا د نعیم روح تازه کړو. په یو میدان کې د دوي کیمپ و او دې د خپل روزونکي، ټاکرداس سره په یوه خیمه کې و.
ټوله ورځ به يې د ماشین ګن د بېلا بېلو برخو نومونه او د دې د ګولیو په اړه زدکړه کوله. یوه ورځ يې ترې د جنګ په اړه پوښتنه وکړه چې محاز کوم ځاې و. ټاکر داس ورته وویل، "ډیر ژر به خبر شې" څو ورځې وروسته د دوي پوځي لارۍ په بلجیم کې داخلې شوې او د محاز نه درې میله شا ته یو ښار ګوټي کې ایسار شول چې کورونه او دکانونه يې خوشې پراته و.
د بلجیم په یومحاز نعیم د خپل ماشین ګن سره ناست و. په سنګرکې د ده ښوونکې ټاکر داس هم و چې د خپل ژوند کیسې يې ورته کولې. د جرمني (الماني) پوځ د توپو ډزې له نږدې کېدې او الوتکو هم بمبارۍ پیل کړې وې. نعیم خپل څو ملګري د مرګ کندې ته په غورځیدو ولیدل. بیا د واورې وریدو له کبله څو ورځې جنګ تم شو. په وروستي ځل نعیم د شملې په غرونو کې واوره لیدلې وه او ده ته رایاد شول چې هغه وخت به يې ټولو ته ویل چې دې به ډاکټر کیږي.
واوره بنده شوه نو جنګ پېل شو او یوه ورځ نعیم ټوله ورځ په ماشین ګن ډزې کولې. شپه یخه وه او د سپوږمۍ په رڼا کې ده جرمني پوځیان ولیدل چې د ونو نه اخوا د دوي لور ته راوړاندې کیدل. ټاکر داس سره ګولۍ په خلاصیدو وې او نعیم د ده په امر خپل ټوپک واخستو او له سنګر رابهر شو. دې په منډه وسله تون ته ولاړو او د ګولیو درې پیټۍ په اوږه ایښې خپل سنګر نه لا درې ګامه لیرې وچې د بم د غږ سره پر زمکه پریوتو.

ټاکر داس په زوره وویل، " ټپي شوې خو نه يې؟" نعیم هیڅ ځواب ورنکړو نو ټاکر داس د ده مرستې لپاره له سنګر نه راووتلو او هم هغه وخت د جرمني پوځ په ډزو پریوتو. نعیم لکه د مار پر زمکه تاو شو او د ډزو نه یې ځان وویستو.
دې تر یو کال په بلجیم او فرانسه کې پاتې و او په شلګونو سنګرونو کې وجنګیدو. بیا ختیځې افریقه ته یې ورواستوو. هلته آب وهوا ګرمه او نم ژنه وه. دوي به له میاشو ډک واښو کې نیم په اوبو کې ولاړ و او هم دا یې مورچې وې. هره شپه د دوي یودوه کسان یا به مار وچیچل او یا ملاریا په ناروغۍ مړه شول. پوځیانو ته بدبودار تیل ورکړې شوي و چې د میاشو د مخ نیوي لپاره به یې په ځان موښل. یوه ورځ دوي دالماني پوځ تر برید لاندې راغلل.
نعیم د ماشین ګن په ګولیو ډېر کسان وویشتل او یو وخت یې ولیدل چې د ده د کنډک انګریز افسر د یوې ونې لاندې طفنچه په لاس ولاړ و. د ده پام نه و چې د پوخ عمر یو الماني عسکر د هغه د وژلو لپاره د نعیم مخې نه تیر شو. نعیم په چټک خپله لویه چړه د المامي په خیټه کې ومنډله او چې د ده مخ ته یې وکتل نو په سترګو کې یې اوښکې وې. هم هغه شیبه د نعیم په سترګو تیاره شوه اوټوپک ترې پریوتو. څو شیبې وروسته چې د پریوتي ټوپک د اوچتولو لپاره یې لاس وغځوو نو وې لیدل چې لاس یې د دوو رګونو سره ځوړند و.
ده چې بیا سترګې وغړولې نو د سره صلیب په روغتون کې و او لاس یې پرې شوې و. د پوځ یو افسر ده ته خبر ورکړو چې په جنګ کې ده مېړانه ښودلې وه او د ده لپاره د " ملټري کراس" بادرۍ نشان سفارش شوې دې. نعیم ته یې وویل چې د خپلې نوکرۍ پاتې موده به د المان د ټپي شویو بندیانو د ساتندوې په توګه پورا کړي.
د بندیانو روغتون په یوه کلیسا کې جوړ و. نعیم په لومړي ورځ ټوپک په اوږه چاپیره وګرځیدو. د دې په دالانونو کې هم کټونه ایښي و. په یو کټ یې هغه الماني پوځي ولیدو چې د ده د لاسه ټپي شوې و. نعیم پخپل ځای ودریدو او نه پوهیدو چې دې به یې وپیژني او که نه؟ بیا ورو ورو د ده له مخې تېر شو. الماني سترګې وغړولې اونعیم ته یې وکتل خو داسې نه ایسېده چې دې یې پیژندلې و.

بندي خبرې نه کولې او هرسهار به د نعيم په لیدو ورته موسکې شو. نعيم د ده په ليدو غوښتل چې ورسره خبرې وکړي او د ده د غږ اوريدو ته په تلوسه شو. هره ورځ د ده د کټ سره ايسار شواو پوښتنه به يې ترې وکړه، " څنګه يې ؟" په ځواب کې د ده په مخ موسکا خپره شوه او سترګې به يې پټې کړې.
بيا يوه ورځ يې په ماته ګوډه انګريزي ژبه کې وويل، " زه مرستې ته اړتيا لرم، دلته هره ورځ د لمروړانګې راته تکليف راکوي، که ما ته په دننه کوټه کې ځای راکړې شو نو ..." نعيم د ډاکټر سره خبره وکړه نو ده وونه منل خو د نعيم په ټينګار اخر يې اجازه ورکړه چې يو ټغر د ده کټ هغه ډډې ته وځړول شي چې د وړانګو مخه ونيسي.
د وخت په تېريدو د نعيم په زړه پروت پيټې لا دروند شو. کله کله به د الماني د کټ سره ودريدو چې ورته ووای، " ما ستا په خېټه کې چړه منډلې وه" خو بيا به هم هغسې ترې تېر شو. يوه ورځ هغه ټپي ورته وويل، " تا راسره مرسته کړې ده، زه غواړم چې ستا لپاره څه وکړم. که د چيړ لرګي او يو څو اوزار دې راوړل نو زه به درته بدل لاس جوړکړم، ما د خپل پلار نه دا کار زده کړې و" نعيم ورته وويل چې دې اړتيا نه لري خو الماني ټينګار وکړو چې دې ټوله ورځ بېکاره ناست وي او ځان ته مشغولا غواړي.
نعيم د ډاکټرپه اجازه د لرګي يوه ټوټه او اوزار راوړل نو دې پرې بوخت شو. څو ورځې وروسته الماني بندي د لرګي نه يو ښکلې لاس جوړکړواو په بله ورځ نعيم ته د نوکري د ختميدو امر راغلو.
په کلي کې نعيم اوس درانه کارونه نشول کولې. ماښام به دې چوپال (هوجره) ته ولاړو نو ټول به په درناوي ورته ودرېدل. دې د کلي يواځينې ځوان و چې د جنګ نه ژوندې راغلې و او د امتياز نښه (ملټري کراس) يې په سينه ځړوله. د دې بادرۍ سره نعيم ته څو جريبه زمکه هم ورکړې شوې وه. ده به اوس په مړه ګېډه ډوډۍ خوړه او ښه خوب به يې کوو. د لرګي هغه لاس چې الماني ورته جوړکړې و، په لستوني کې يې بند کړو اود کلي د کبډۍ او د ګاډيو د ځغاستې په سياليو کې په اس سپور ورتلو. د ده د ماما زوې او ماشوم وروړعلي به د پلار سره پړ زمکو کار کوو.

روشن اغا نواب موټر اخستې و او د کلي د هرکور په سرد موټر ماليه ټاکل شوې وه. يو ماښام نعيم پخپل اس سپور د روشن اغا د کور مخې نه تېرېدو او له ديوال يې وليدل چې د کلي بې وزله کروند ګرو د منشي مخ ته پر زمکه ناست زارۍ کولې چې له دوي دې د موټر ماليه نه اخلي ځکه اولادونه به يې وږي پاتې شي. منشي ورته په سخته وويل چې که ټاکل شوي غنم يې ورته ورنه کړل نو له کورونو به يې ووباسي.
په کلي کې د نعيم نه پرته بل ولوستې کس د کلي استاد هري چند نومېدو چې ځان له يواځې اوسيدو. يو ماښام نعيم د هغه په بلنه ولاړو او چايو ته کښيناستل. هغه ورته وويل چې د هند دا نوابي نظام د انګريز د استعمار ملاتړ کوي او د دې د ليرې کولولپاره بايد هر څه بدل شي. هري چند د کانګرس ګوند لپاره کار کوو او نعيم يې راوهڅوو چې دوي سره د نظام د بدلولو لپاره مل شي. خو د ګوند په غړيتوب ممکن د ده ميډال او زمکه ترې انګريزان واخلي. نعيم ورته غاړه کيښوده اود کانګرس ګوند رسمي غړې شو.
يو کال د هند په بېلا بېلو ځايونو کې د پټو سياسي کارونو نه وروسته نعيم په ژمي کې کلي ته راغلو. پلار يې د ده پر زمکه ګنې کرلې و او په ګانۍ کې يې ګوړه جوړوله. په ډېلي کې په لومړي ځل د هندو او د مسلمان جګړه شوې وه او استاد هري چند ورته وويل داسې ښکاري چې د دې تر شا د هغو خلکو لاس دې چې د هند ولس ته واک ورکول نه غواړي.
په بله ورځ د کلي په کوڅو کې غوغا شوه چې استاد هري چند پخپل کورکې چا وژلې و. نعيم کوڅې ته راوتلو نو يو ميراثي ورته وويل، " د غوا په حلالولو فساد شوې و ، استاد د مسلمانانو پله وي کوله چې هندو ځوانان ورته په قهر شول" نعيم له ژوند مايوسه شو او ټوله ورځ يې په کټ کې تېره کړه. په هغه ماښام د ده پلار له پټيو راغلو نو سينه يې خرابه وه. کورني درمل يې ورته وکړل، د نانا او د ځنګلي بنفشې چاې يې ورله ورکړې خو دې د شپې مړ شو. د کلي ټول خلک د ده جنازې ته راغلل.
د روشن اغا نه وروسته اوس د کلي تر ټولو شته من سړې نعيم و او هر چا ورسره زړي سوي کوله .
نعيم په څو مياشتو کې نورغوايان واخستل او زمکه يې په اجاره ورکړه.
ده د کلي نه بهر يو پوخ کورهم جوړکړو چې ځان له يواځې پکې اوسېدو.
خو ډوډۍ لپاره به د پلارکور ته ورتلو. يو وار ده په ډېلي کې د خپل کاکا

سره ولیدل نو د روشن محل نه د یو واده کارډ یې ورښکاره کړو. د روشن اغا د زوې پرویز واده و او د تره په ټینګار دې هم د تلو لپاره راضي شو. ده خپل هغه پوځي لباس واغوستو چې د ځانګړو موقعو لپاره یې ساتلې و. د کوټ په سینه رنګین پټې او ورلاندې یې خپل میډال وځړوو.
ده خپل د لرګي لاس په جیب کې کېښودو او خولۍ یې په سر کړه چې یوه وزره پکې ټومبلې وه. په روشن محل کې جشن و او هغه ټول ماشومان چې څو کاله وړاندې یې لیدلي و اوس ځوانان و. د ده د عمر ځوانان ورته د پاخه عمر ښکاره شول نو پخپله یې هم د زړښت احساس وکړو. ټ ول د ده چاپیره راټول شول او د ده میډال او پوځي لباس ته یې د خوښۍ په سترګه کتل. انګریزان به هم د ده درناوي ته ودرېدل. بیا ده عذرا ولیده او هغه پخوانۍ مینه یې بیا راتازه شوه.
د روشن پور په تاریخ کې داسې چرې نه و شوي. نعیم د عذرا سره واده غوښتو اوروشن اغا پرې خوښ نه و. د نعیم کورنۍ ورته له ځان ټیټه ښکاریده. د عذرا مور او خاله د دې مخالفت کوو چې هغه یو کروند ګرو، سره له دې چې ځیني نورخلک د هغو دواړو ښځو په شرافت شک من وو. د ټولو مخالفتونو نه وروسته هم په ژمي کې د عذرا او نعیم واده وشو. د دوي د استوګنې لپاره روشن اغا د کلي په باغ کې یو لوې کور جوړ کړو. خو لږه موده وروسته عذرا ته د کلي ژوند بې خونده ښکاره شو او دا به د اوږدې مودې لپاره ښارته ولاړه.
یو سهار نعیم په کلي کې خبر شو چې د امرتسر په یو باغ کې د انګریزانو په ډزو زرګونو کسان وژل شوي و. عذرا او نعیم دواړه هغه ځاې لیدو ته ورغلل او وې لیدل چې د انګرېز د ظلم پر ضد د خلکو احساسات نور هم راپاریدلي و او په یو غږ د دې وژنې غندنه کیده . عذرا د نعیم سره په کلیو کې د خلکو سره لیدل پیل کړل او دوي یې له خپلو حقونو خبرول. په روشن پورکلي کې د انګریزاستاځې چې د مالیې د راټولولو لپاره راغلو نو خلکو یې مخالفت وکړو او نعیم د دې مخالفانو مشري وکړه.
د دسمبر په میاشت کې د انګلستان د ملکې زوې د ویلز شهزاده د هند رسمي سفر ته راغلو نو عذرا او نعیم د دې پر ضد د احتجاجي پاڼو د ویشلو په کار لاس پورې کړ. هر ځاې د جلسو او د جلوس تابیا شوې وه. نعیم ته په جاټ نګر کې د یوې جلسې ته د خطاب بلنه ورکړې شوې وه. دې چې ورته ورسېدو نو هغه ځاې د هرې خوا نه پولیسو محاصره کړې

و. خلک د هغې کوڅې چاپیره راټول و چې په لرګینو تختو بنده کړې شوې وه.
نعیم تر غرمې انتظار وکړو او یو وخت یې د لرګي د یوې تختې نه ځان ور دننه کړو او په یو ګاډۍ وختلو. تر څو چې پولیسو فعالیت کوو، په زرګونو خلکو تختې ماتې کړې او د نعیم چاپیره ودریدل چې دوي ته یې وېنا کوله. نعیم داسې وېنا پخوا چرې نه وه کړې او یو ساعت وروسته چې پولیسو ورته په لاس کې ولچک وتړل نو ده مزاحمت ونکړو او په ارام ورسره روان شو.
نعیم لپاره د لکهنئو دې بندي خانې ته تلل حیرانوونکې خبره نه وه. د ده په زرګونو ملګري په سیاسي فعالیتونو د هند په لر و بر کې زنداني شوي و. خو د ده لپاره هغه ښکنځلې چې ده د ساتندویانو او د نورو بندیانو له خلې اوریدې د منلو وړ نه وې. د ده د لرګي جوړ شوې لاس د پولیسو په وهلومات شوې او ترې واخستل شو. څو میاشتې هم دغسې تېرې شوې او نعیم د زندان د سختو سره عادت شو. هلته بندیانو ته د کسب زده کړه کیده. نعیم په خپل روغ لاس د ستن تار او د ګنډلو چل زده کړې و. یوه ورځ د یو پخواني ملازم له خوا یې لیک تر لاسه کړو چې تره یې مړ شوې و.
د بریطانیې حکومت په هند کې د خلکو د ناارامۍ د پلټنو لپاره یوه استاځې ډله د انګلستان نه هند ته ور واستوله چې سایمن کمیشن نومېده. عذرا خپل پلار او ورور ته وویل چې دا د نعیم سره په بندي خانې کې د ملاقات لپاره ورځې خو اوس د زرګونو نورو خلکو په شان د لکهنئو د اورګاډي په تم ځاې کې ولاړه وه . خلکو په لویو تختو د انګریزي درې توري لیکلي و. " سایمن بیرته ولاړ شه"
په احتجاج کوونکو کې ډېرو خلکو لیک ولوست نه و کړې خو دغه درې توري یې په چیغو چیغو ویل. " سایمن ګو بېک " عذرا د نورو څو میرمنو سره د مظاهره کوونکو په لومړۍ لیکه کې ولاړه وه چې نابېره یې سترګې په خپل ورور ولګېدې. پرویز په یو اس سپور د هغو پولیسو شا ته ولاړ و چې د مظاهره چیانو د ټکولو لپاره هلته استول شوي و. دا حیرانه شوه ځکه د دې په اند پروېز باید هغه ورځ په ډېلي کې وې. هغې د څو کسانو شا ته د پټېدو هڅه وکړه او هم هغه وخت سپارو پولیسو وځغستل.
خلکو هرې خوا ته منډې وهلې او عذرا پخپل سر د کوتک ګوزار وخوړو نو دا هم په منډه شوه. یو سړي د خلکو شا ته عکسونه اخستل او عذرا نیغه

ولاړه د کېمرې مخ ته ودریده. د سایمن کمیشن غړي چې په کوم اورګاډي کې سپاره و، دا په لکهنو کې تم نشو او وړاندې ولاړو.
په بله ورځ عذرا چې روښن محل ته ورسیده نو په سر یې پټۍ تړلې وه. مور ورسره خبرې ونکړې او ترور ورته وویل چې ورور او پلار ترې سخت خفه و. هغه د پلار کوټې ته ولاړه نو پر مېز ورځپاڼې ایښې وې چې پکې د دې د عکس هم چاپ شوې و. پلار یې د نور کله په شان ورته په سر لاس کېښودو. پرویز په یوې کرسۍ داسې ناست و لکه چې عذرا یې نه پیژندله.
روښن اغا ورو غږ کې خبرې پیل کړې چې دا ولې مظاهرې ته تللې وه. عذرا ورته سپیناوې کوو خو خبرې یې نشوې کولې. ورور ورته پېغور ورکړو چې میړه یې بندي و او غواړي چې پخپله هم بندي خانې ته ولاړه شي. عذرا په لومړي ځل پخپل کور کې ځان ډېر یوائې احساس کړو.
څو میاشتې وروسته نعیم خوشې شو او تر څو چې عذرا خبریده، دې په اور ګاډي کې د ډېلي تم ځاې ته رسیدلې و. عذرا ورسره هم هلته ولیدل. هغه زمکه او امتیازات چې د پوځې میډال په ګټلو ورله انګریز ورکړې و، بیرته اخستل شوي و.
عذرا په روښن محل کې اوس ځان دومره پردې ګڼلو چې په کلي کې یې د اوسیدو فیصله وکړه. د نعیم کشر ورور علي اوس د شپاړسو کالو تنکې ځوان و خو ټوله ورځ به خوشې ګرځیدو. نعیم یوه ورځ د پلار کور ته ولاړو او دې یې پټیو ته وویستو چې کروندې ته یې را وهڅوي. له ډېرو خبرو وروسته علي ورته وویل چې دې د کلي ژوند نه وېزاره دې او له نوکرۍ وروسته د ترور لورعایشې سره واده کول غواړي. نعیم ورسره لوز وکړو او دې یې ښار ته بوتلو. هلته د ټوکر په یوې کارخانې کې یې ورته ملازمت وموندلو.
د کانګرس له خوا اوس د انګریزانو د جوړو شویو شیانو پریکون اعلان شوې و. ګاندهي ټول ولس ته غږ کړې و چې مالګه دې پخپله جوړه کړي. د سپرلي په پاې کې د مالګې د جوړولو دې تحریک دومره زور وموندلو چې په روښن پورکې د نعیم په کورکې چې اوس خوشې پروت و، د مالګې جوړولو تابیا وشوه. یو لوې د ګوړې جوړولو کړهې (کړاي) په اور باندې شو او څو ورځې پکې د کوهي اوبه پخیدې خو مالګه ترې نه راوتله.

علي د خپلي ښځې سره کلي ته راغلې و او دې هم درې ورځې د دې اور چاپیره کښیناستو.
اخر د کلي په بله څنډه یو کوهي ته یې پام شو چې اوبه یې مالګینې وې. اوبه ووېشیدې نو ټولو ورته داسې په هیله منو سترګو کتل چې پاخه فصل ته به یې هم نه و کتلي. له ډیرو خوټکیدو وروسته کله چې اوبه په لوښي کې دوه انچه ښکته شوې نو په اړخونو یې سپینې نښې پریښودې. ډیرو کسانو په یوه خله وویل، " مالګه" او ورباندې پرېوتل. بیا هر چا دا سپین پخپلې ګوتې موښل اوڅکه یې کوله. "مالګه ده مالګه" ، پرتاپ په چیغه وویل. کله چې د کړهي په تل کې لږې اوبه پاتې شوې نوپکې سپینه مالګه ښکاره شوه. ټولو ځوانانو له خوشالۍ ناره کړه او له کروند ګرو یې د پوټي مالګې په بدل کې پاو غنم واخستل چې د ګوند غړو ته پرې ډوډۍ پخه کړي.
نعیم او عذرا په هغه جلسه کې ګډون وکړو چې پکې د کانګرس نه بیل شویو مسلمانانو د مسلم لیګ په نوم د یو نوي ګوند د جوړولو اعلان کړی و. خو د ژمي په پېل کې نعیم د عذرا سره جنګ وکړو او دې بېرته کلي ته ولاړو. عذرا د دې جنګ حال پلار ته نه ویلو خو مور یې خبره شوه او دې ته یې ډیر نصیحت وکړو چې باید مېړه سره سم ژوند وکړي. دوه اوونۍ لا تېرې نه وې چې له کلي خبر راغلو چې نعیم فالج وهلې و.
عذرا لکه د بې ځالې مرغۍ په روشن محل کې ګرځېده او چرت به یې وهلو چې څه وکړي. اخر کلي ته ولاړه او د خپل ویجاړ کور په دروازه ورننوتله. کور خوشې و او څو نوکرانو ته یې د دې د صفاي وویل. ماښام په تیاره کې د نعیم پلرني کور ته ورغله چې پخوا ورته نه وه تللې. نعیم د دې په لیدو حېرانه شو او د پورته کېدو هڅه یې وکړه خو ښنه یې شل وه. عذرا ورسره نږدې کښېناسته او په ژړا شوه. د نعیم مور د ګرمو تېلو سره را دننه شوه او سره له دې چې پخوا یې امږور نه وه لیدلې پوهه شوه چې دا څوک وه. مور یې د نعیم په فلج ښنه د تېلو مالش وکړو، عذرا د کوټې په منځ کې اېښې بخاري کې نور لرګي کېښودل او دروازه یې پرانسته چې لوګې بهر شي. عذرا د څو ورځو د مینت زارۍ نه وروسته نعیم دې ته اړکړو چې ښار ته د درملنې لپاره ورسره ولاړ شي. نعیم یو وارې بیا په روشن محل کې مېشت شو. د دوېم لوې جنګ د ختمېدو یوه اوونۍ تیره شوې وه چې نعیم د امسا په مرسته د ګرځیدو جوګه شو. عذرا

ته اوس پخپل کورکې د ورونو خوېندو او د وریندارې چلن مصنوعي ښکارېدو. هغې به د نعیم ټول کارونه پخپله کول او یوه ورځ یې ورته وویل چې دوي به بیرته کلي ته ولاړ شي. نعیم په دې راضي نه و او عذرا ته یې ډاډ ورکړو چې دې به یو ځاې ملازمت وکړي چې د دې په کورنۍ پیټې نه شي.
د سیمټو په کارخانه کې شپه او ورځ مشینونه چالان و او د کار ګرانو لپاره یو قانون جوړ و چې هر کس باید اته ساعته کار وکړي. خو عجیبه خبره دا وه چې د ډوډۍ او د نورو اړتیاو لپاره یې وخت نه ورکوو. د ډوډۍ لپاره به یو لوې زنګ وغږېدو نو کارګرانو به هم هغسې د کار په ځایونو هغه خواړه چې له ځانه سره کور نه راوړي و، ژر وخوړل. هر څوک چې د خپل مشین نه لیرې کیدو نو بل ته به یې د کار سپارختنه وکړه. علي د ډوډۍ پر وخت هیڅ نه خوړل ځکه ده سره به څه نه و.
دې دټوکر له کارخانې راوتلې و او د زیات معاش لپاره په دې کارخانه کې ملازم شوې و. عایشه ورته ناروغه په کټ کې پرته وه. ماښام کور ته په رسیدو یو څه به یې ژر ژر پاخه کړل، هغې له به یې ورکړل او پخپله به یې هم وخوړل. په هرو دریو میاشتو کې چې ده سره به څو پیسې سپما شوې نو مېرمنه به یې ډاکټر ته بوتله او دارو به یې ورله واخستل.
په کارخانه کې د ده یو ملګرې بشن له ده هم خوار و. هغه به هره ورځ د اوربشو ډوډۍ راوړه او که په لاره کې یې چرته بیرې راټولې کړې وې نو دا به یې د علي سره شریکې کړې. دلته د کار شرایط دومره سخت و چې اخر د دوي اتحادیې د کار بندۍ فیصله وکړه. یوه ورځ څلور بجې د ورځې کار پاې ته د رسېدو زنګ وغږېدو نو ټول مزدوران په ډلوډلو بهر روان شول. تر څو چې مشران خبرېدل نو نیم نه زیاتو کارکونکو یې بهر د لوې دروازې مخ ته نارې لګولې.
د کارخانې د خاوند له خوا ګومارل شوي مشرانو ژر ژر هغو ته چې دننه پاتې و، د لوړو معاشونو خبره وکړه او لویه دروازه یې وتړله. علي هم د لوې دروازې لور ته روان وچې دننه راګېر شو. یو کس ته یې زارۍ کولې چې د ده مېرمنه ناروغه ده او دې په کاربندي کې نه و شامل. خو هیچا د ده خبره نه اوریده. په لوېه دروازه اوس وسله وال پولیس ولاړ و. څو انګریزان په موټرو کې راغلل چې یو پکې انجینیر و. نورو د اتحادیې د مشرانو سره خبرې پېل کړې او پاتې مشرانو ټوله شپه لکه د نورو

مزدورانو د مشینونو په چلولو کې لاس کوو. علي او نور خلک د دوي جوش ته حېرانه و. ماښام د ټولو لپاره د کارخانې په کینټین کې غوښه وریته شوه او په غوړو کې ډوبه حلوه یې کارگرانوته ورکړه.
تر نیمې شپې د کارخانې د لوې دود کش نه لوگې وتلو خو بیا په یو مشین دومره فشار راغلو چې کار یې پرېښودو او ورسره لوگې هم بند شو. بهر مزدورانو ناره کړه او د دوي شعارونو په شور کې انگرېزان له کارخانې ووتل. شیبه وروسته لوې دروازه پرانستل شوه او د اتحادیې مشران د گلانو امیلونه په غاړه د خلکو په بدرگه لکه د بریالي کوماندانانو رادننه شول. د کارخانې مشر د دوي ځینې غوښتنې منلې وې او په نورو غورکېدو.
نعیم د تعلیم په وزارت کې پارلیماني سکتر ټاکل شوې و. هیڅوک خبر نه و چې څنگه خو هر چا ته دا جوته وه چې په دې ټاکنه کې به د روشن اغا سیاسي اغېزې لاس کړې وي. نعیم په دفتر کې د کار هیڅ تجربه نه لرله خو په لنډه موده کې یې دا زده کړل. په دفتر کې یوکس د انیس الرحمان په نوم د ده ملگرې شوې و. هغه له ده ځوان و خو د ده په شان د کتابونو د مطالعې شوقین و. د نعیم په وېښتو کې اوس سپین لگېدلي و اوتمبکو به یې څکول. په کور کې به زیات وخت دې په کتابونو ولوستلو بوخت و ان تر دې چې د باغبانۍ شوق یې هم د لاسه ورکړې و. هر سهار د خپلې امسا په زور د کور نه بهر چکر لپاره ورتلو. عذرا به هم ورسره وه چې ورزشونه به یې پرې کول.
یو ماښام دې د انیس الرحمان له کوره په موټر کې روشن محل ته راغلو نو وې لیدل چې ټول ملازمان د باغ یوې څنډې کې راټول او د ښار لوري اسمان ته یې سترگې نیولې وې. د اسمان په هغه برخه کې سره رڼا ښکارېده او نعیم هڅ وهلو چې یو ځاې به اور لگېدلي وي. دې برنډې ته راغلو نو په یو مېز ایښې ټیلیفون زنگ غږیدو. هلته یوه خدمت گاره ناسته او هره شېبه د زنگ پر غږ به یې ټیلیفون ته په وېره وکتل.

نعیم له کوره راوتلې او د ډېلي ښارختیځ لوري ته روان و. د یوې کوڅې په منځ کې ناست سپې ورته وغپل نو دې هېښ شو خو گامونه یې تم نشول. یو وخت د لرگي د سوځیدو بوي یې حس کړو او د ده سپېړمو ته لوگي کډه وکړه. څو شېبې وروسته دې د تنگو کوڅو په منځ کې یو میدان

کې ولاړ و. چاپېره یو څو دنګ کورونه د اور په غرغنډو سوځیدل او بې شمېره خلک یې ننداریې ته ولاړ و. ښځو د کورونو له دروازو تا کوو ، چا د خپلو سترګو اوښکې پاکولې، بلې پوزې ته د لوپټې پیڅکې نیولې و. خو په راټولو کسانو کې هیچا د اور د وژلو هڅه نه کوله.
د اطفایې یو انجن چې په تنګه کوڅه کې دننه نشو ورتلې، بهر پر سړک ولاړ و اوکار کوونکو د یو نري پایپ په واسطه اوبه شیندلې چې د دې دومره ډېر اور لپاره بس نه وې. یوې خوا ته له نورو کورونو خلکو خپل سامان بهر ایستلو اوڅو کسان په چیغو بهر او دننه تلل راتلل. د پولیسو غړي بې ښې بې بدې اخوا دیخوا په منډه و. نعیم بیا سړک لوري ته روان شو. د بلوایانو یوه ډله د تیارې کوڅې کې ښکاره شوه او په بلې کې تري تم شوه. دوي لنګوټي تړلي و، مخونه یې په تربوزک پټ او بربنډ ځانونه یې په رڼا کې ځلیدل. د پولیسو یو څو ځوانانو دوي پسې منډه کړه.
یو پولیس نعیم ودروو او تري پوښتنه وکړه چې څوک او چرته روان و. نعیم خپل نوم او پرې شوې لاس ښکاره کړو. پولیس ورته په ښکنځلو د یو دکان مخې ته د کښیناستو امر وکړو. پولیس څو شیبې یوې یوې کوڅې کې وکتل، بیا د خپلو دوو ملګرو په لیدو یې ورسره پټې خبرې وکړې او یوې خوا ته روان شو. نعیم لږ وخت هم هلته په دکانچه ناست و خو بیا دې هم له کوڅې ووتلو.
څه وخت وروسته دې د یوې بنګلې مخ ته ودریدو چې په دروازه نه څوکیدار و او نه سپې. ده زنګ ووهلو اوپه انتظار شو. یو سپین ږیرې نوکر بهر راووتلواو د ده په لیدو حیرانه شو خو ژر یې دننه کړو. دننه انیس الرحمان ورته سترې مشي وویل، " خبر یې اوس د شپې درې بجې دي او په ښار کې بلوه روانه ده؟" نعیم ورته وویل، " هو ما پخپلو سترګو ولیدل ، ما له خوب نه راتلو."
یو ملازم د انیس په امر چلمچي او اوبه راوړل او نعیم ته یې پښې وومینځلې چې په خاورو او مرداریو لړلې وې. ده وویل، " زه په ارام خوب نشم کولې ځکه ما یو کس وژلې و" انیس ورته وویل، " قتل؟" نعیم ویل، نه...نه...ما پخپله نه و وژلې. د جنګ په میدان کې ما بارود راوړل او د دښمن پوځیان مې ولیدل چې زمونږ سنګر ته نږدې و. دننه زما ښوونکې ناست و چې یو میړنې او خوش بخته سړې و. زما تري قصد کیدو. زړه کې مې یو پټ ارمان و چې دې به کله وژل کېږي. یو بم

راپرېوتو نو زه پر زمکه سملاستم. ده فکر وکړو چې زه ټپي يم او غږ يې راباندې وکړو. خو ما ورله ځواب ورنکړو. دې زما د ژغورلو لپاره له سنګر را بهر شو او د دښمن په ګوليو سورې شو"
په بل سهار نعيم د روشن محل نه د وتلو فيصله وکړه او د عذرا سره يو بل کور ته يې کډه يوړه. د پارليمان ودانۍ ته به اوس ډېر خلک راتلل. د هند د بش پېره خپلواکۍ لپاره خبرې په وروستي پړاو کې وې. د انګريزانو استاځي لارډ ماونټ بيټن به د شپې تر ناوخته د ټولو مشرانو سره خبرې کولې. په دې وخت کې د هند د هر يو ګوټ نه د حکومت پر ضد د بلوه او د مظاهرو راپورونه راتلل. د دې لوې هيواد وېش د هند ځلوېښتو ميلينو وګړو لپاره د انديښني وړ خبر و. د داخله چارو د وزارت په پارليماني دفتر کې هم يوه خاموشه هنګامه روانه وه.
د نعيم دفترد دې ودانۍ په بره پوړ کې و او ده په کار ځان بوخت کړې و. يو وخت دې له دفتر ووتلو او بهر له برنډې ليرې د باغ نه اخوا پر سړک يې د خلکو ګڼه وليده. دوي شعارونه ورکول او نارې لګولې خو پوليسو هم هلته ايسار کړي و. نعيم ته په دې خلکو کې د علي ځېره هم ښکاريده او په خپلو خيالونو کې يې د کلي کوځې ليدلې. دې خبر نشو چې څه وخت انيس هم له دفتر راوتلې، د ده شا ته ولاړ و. د ده په اوږه يې لاس کيښودواو په ورو غږ يې وويل، " کاواکه هجوم دې، لکه د غوايانو بې ترتيب او مردار" ده يوه زهر ژن خندا وکړه او بېرته خپل دفتر ته ولاړو.
نعيم د برنډې نه د کانفرنس خونې ته روان شو. هغه وخت ده ټول مشران وليدل، پنډت نهرو، جناح، راج ګوپال اچاريه، کرپ لاني، لياقت علي، بلديو سنګ او نور چې دننه ولاړل نو محافظانو د خونې ټولې دروازې ورپسې پورې کړې. ده د کوټې له کړکۍ وليدل چې انيس الرحمان دوسيې يوې اوبلې خوا وراستولې. د نعيم په غوږ کې اوس هم د ده غږ انګازې کولې. د ده په خبرو کې څومره کرکه وه او د هغه لپاره دا دومره پوه سړې اوس د انساني کمزورۍ او د خود غرضۍ يوه بيلګه وه.
نعيم خپل ځان په دې ودانۍ کې بې ځايه احساس کړو. ده ديوال سره ډډه وهلې وه او چرت يې وهلو چې زه ولې د هغو خلکو په منځ کې نه يم چې پخپلو مټو يې انګريز په ګونډو کړو؟ ناڅاپه د ده زهن روښانه شو اوژر خپل کوټ يې په غاړه کړه، امسا او خولۍ يې راواخستل اوله دفتر ووتلو.
انيس الرحمان ورپسې غږ وکړو، " چرته ځې، کانفرنس روان دې او بهر

خلک په قهر دي" نعيم ورته مخ واړولو، " دا سهارګورې؟ يو ځل چا راته ويلي و چې د خداې پاک په نړۍ کې هر سهار د نوې خپلواکۍ او ښکلا سره پيل کيږي، د خداې په امان"
د پارليمان د ودانۍ نه بهر ده د ازادۍ احساس وکړو او بيا د مظاهرچيانو په ډله کې ورننوتو. هلته د تورو، مردارو خلکو د وجود بدبوي يې احساس کړو، په تيل ماتيل کې دې بلې خوا ته ووتلو. په زرګونو خلکو نارې وهلې، " انقلاب زنده باد، اکهنډ بهارت زنده باد، پاکستان زنده باد، حکومت بريطانيه مرده باد، " نعيم خپله خولۍ په امسا وټومبله او دا يې لوړه کړه ، په پورا زور يې ناره کړه، " ازادي ..زنده باد" د ده په غږ نږدې څو کسان ورته وموسېدل خو هغوي د ده د ازادۍ په مفهوم خبر نه و.
څو ورځې وروسته په ښار کې اخودب زيات شو او ډيرو خلکو کډې بارکړې. د اورګاډي تم ځاې کې په زرګونو انسانانو د سفر لپاره ټکټونه اخستي و خو د دوي د اوړلو لپاره ګاډي نه و. که څه هم ترهغه د مشرانو تر منځ خبرې روانې وې او دا هم څرګنده نه وه چې د هند کومه برخه خوندي وه خو دا اوازه ګډه وه چې ملک به د هندو او مسلمان تر منځ وېشل کيږي. هغو خلکو چې دا يو ناشونې کار بللو، ليدل چې ډيرو کسانو بې له دې چې خپل منزل ورته معلوم وي ، کډه په سر کورونه پريښي و.
څو ورځې وروسته د روشن محل په لوې تالار کې د کور ټول غړي راټول و. عذرا هم هلته وه خو نعيم پکې نه و. پروېز د دوو ساعتو نه خبرې کولې او اوس ستړې شوې و. له سهاره يې پلار ته د پاکستان ته د تلو لپاره دلايل ورکول. ده د ډېلي نه تر لاهور پورې د الوتکې ټيکټونه اخستي او پرته له دې چې پلار نه اجازه واخلي، د کور سامانونو د تړلو امر يې کړې و.
روشن اغا يوه خبره بيا بيا کوله چې، " دا زما کوردې، د دې بن سټ زما مشرانو ايښي و، مونږ ټول په روشن پور کې... پروېز ناهيلې شو او د ده خبره يې پريکړه، " روشن پور، روشن پور...تاسو له دې ځاې نه خبرې کوئ، فکر مو دا دې چې د روشن پور خلک اوس هم درته پت من دي؟ نن تاسو روشن پور کې قدم نشوئ ايښودې. هغوي زمونږ منشي او ټول کارکوونکي وژلي دي. نن مو په کلي کې هيڅوک نه پيژني"
پلار يې وويل، "خلک به څه واي؟"

د پرویز صبر تمام شو، " نو بیا مونږ درنه ځو"
روشن اغا خپلې میرمنې ته وکتل چې سترګې یې ښکته وې. بیا یې عذرا ته مخ واړوو، پرویز په زوره وویل" عذرا مونږ سره ځي، نعیم کله زمونږ خبره منلې ده چې اوس به یې وومني؟ خوښه یې خپله ده ، ځي او که نه".
روشن اغا بیا مېرمنې ته وکتل او په وېزاره لهجه یې وویل، " نو ولاړ شئ، زه مو نه منع کووم"
ماځیګر دوي ټول هواي ډګر ته روان شول او روشن اغا په اوښلنو سترګو ورته په مخه ښه وویل. فیصله دا شوې وه چې کله حالات ښه شول نو دوي به روشن محل ته بېرته راځي. روشن اغا د خپل یو پټ من ملازم حسېن سره پاتې شو. په هغه ماښام د روشن محل ټول نوکران ورک شول او د شپې چا دې لوې کور ته اور ورته کړو. روشن اغا او حسېن د شا دروازې نه په وتلو خپل ځانونه وژغورل. خو بلوایان یې ولیدل چې لوړ دنګ سیکان او د ټیټې طبقې بې وزله خلک و. دوي د کور سامانونه په باغ کې راویستل، اور به یې ورته کړو او شور ماشور به یې جوړ کړو.
په هغه سړک نور لوې کورونه هم په اور کې سوځېدل چې د ځینو اوسېدونکي د روشن اغا ملګري و. روشن اغا او حسېن د سړک نه وراخوا په پټیو کې روان و چې د باران له کبله زمکه یې خټه شوې وه. په څو ځایه دوي په کندو کې پرېوتل او اخر د شپې نهه بجې دوي هواي ډګر ته وورسېدل. د روشن اغا زړه ډاډه شو، ځکه د الوتکې په تلو کې اوس هم دوه ساعته وخت لا پاتې و.
د ډېلي نه لاهور ته تلونکي په لویه لار د پنځوسو کسانو یوه ډله روانه وه. په هر څو میله کې د دې ډلې سره نور خلک به هم مله شول. نعیم په هغو پنځوسو کې شامل و چې له ډېلي یې سفر پېل کړې و. دوي سره د پولیسو څو ځوانان و چې زیات وخت یې یو بل سره خبرې کولې او بې له خپلو جامو نور څه یې نه لرل. خو د انسانانو هغه ډلې چې په لاره به ورسره مله شوې، چرګان، اسونه، غوایان او خره هم را په مخه کړي و. په دې قافله کې هره ورځ به دوه ډوله ګنګوسې خپرې شوې. یوه دا چې په راتلونکي ښار کې به په دوي یرغل کېږي او بل دا چې په راتلونکي ښار کې به یې هرکلې ووشي او حکومت به ورله د تګ اسانتیاوې برابرې کړي.

نعیم د تېرو درېو ورځو راهیسې هیڅا سره خبرې نه وې کړې. د ده ږیره لویه او جامې خیرنې وې. یو وخت په قافله کې بې له څه دلیل ټپل ماټپل پېل شو نو د ده یوبوټ ورک شو. ده بل بوټ هم له پښې اوویستو او اوس یېله پښې روان و. د ده جیبونه تش او هیڅ سامان ورسره نه و. کله کله به ځان سره موسکې شو، بیا به یې پریشانه اخوا دیخوا وکتل خو ګامونه یې نه ودریدل. ده یو وار هم سوچ ونکړو چې عذرا یې څنګه پرېښوده او د هغې سره په وروستې ځل څه خبرې ووشوې. ده ولې د خپل کور دروازې پرانستې پرېښودې او څنګه دې ډلې سره روان شو.

داسې احساس یې کوو چې هر څه پخپله کېدل او د ده پکې هیڅ اختیار نه و. دې د خپل منزل نه هم خبر نه و چې هلته به څه وي یا څه به وکړي اوپخپل ځان کې ډوب و. د قافلې ځینو مېرمنو ته دې مجذوب ښکارېدو او د برکت لپاره به یې ډوډۍ ورکړه چې نعیم به بې له پوښتنې یا مننې وخوړه. انبالې ته په رسېدو ورباندې سخت باران پېل شو.

دوې پینځه ساعته په طوفاني باران کې د انبالې په تم ځاې کې ایسار و. دوه اورګاډي د ډېلي له لوري راغلل خو تم نشول او نعیم د دې په چټونو ناستو زرګونو خلکو ته کتل چې د باران له کبله د یو بل سره نښتي و. چاروکو څو وارې د تم ځاې نه د کډوالو د شړلو هڅه وکړه خو پاتې راغلل. بیا لکه چې خلک پخپله مایوسه شول او یوې او بلې خوا ته د تلو په هڅه ټپل ماټپل پېل شو. نعیم یو مېدان ته راوتلې و او په دې کشمکش کې نابېره د خپل ورور علي سره مخ شو. دې د غواې د ګاډي سره ولاړ و چې پکې د ده مېرمنه عایشه پرته وه. د باران له کبله ده د یوې تشې بوجۍ نه خولۍ جوړه کړه او نعیم ته یې په سرکړه. ده د نعیم د مور د مړینې حال تېر کړو او دا چې عایشه د تېرو لسو کالو راهیسې ناروغه وه. بیا یې وویل، " وګوره دومره په ګرانه مې په ګاډي ځېر جوړ کړې و، پروني طوفان رانه یوړو. اوس د پروړو نه هم اوبه څڅیږي. فکر نه کووم چې عایشه به د سفر تر پاې ژوندۍ پاتې شي. خداې خبر زمونږ سفر هم پاې ته رسیږي او که نه." نعیم غلې و او علي ورته د زړه بړاس ویستلو. " ته خو ډېر په ارام په روښن محل کې اوسېدې، د انګریز نوکري دې وکړه، له دې بې خبره شوې چې د پلار اولاد دې په څه حال دې. زه خبر یم چې ته ناروغه شوې وې او یو لوې ډاکټر ستا علاج لپاره روښن محل ته تلو. خو زه هم ناروغه شوې ووم، تا چرې روښن پور ته مخه ونکړه چې د مړي

ژوندي حال واخلي. تا خو ټول عمر عېش کړې دې. سبق دې په کلکتې کې ووېلو، اوږي کې به غرونو ته تلې. اوس هغه څه شول؟ دا دې مونږ سره یو ځای در په دره ګرځې"
نعیم په دې حیرانه و چې علي څنګه د یو تنکي ځوان نه په یو سړي اوختې و او اوس په لوې غږ یې ورسره خبرې کولې. ده نه هیر و چې ورور سره یې له دولسو کالو وروسته لیدلي و. علي ډېرې خبرې وکړې او ورو ورو د ده په لهجه کې تاو سوړ شو. باران ودرېدو نو دوي سړک ته راووتل او یو وارې بیا پلي روان شول. علي اوس د خپل ژوند د تېرو دولسو کالو حال ویلو. د کارخانې نوکري یې پرېښوده نو په پوځ کې یې نوم ولیکلو چې انګریزانو د دوېم جنګ لپاره جنګیالي روزل. دې درې میاشتې په کلکته کې پاتې شو چې له هغه ځایه د برما محاذ ته به وراستول کېدو. خو علي په پوځي بارک کې ناارامه و او یوه ورځ خپل مشر ته په ښکنځلو سر شو. په بله ورځ دې پوځي محکمې ته وړاندې شو او دبند په سزا محکوم شو. د جنګ نه وروسته دې خوشې کړې شو او په کلکتې کې یې مزدوري کوله. بیا له هغه ځایه په مظاهرو کې یې ګډون کوو. په روشن پور کې مسلمانانو ژوند نشو کولې او د دوي زمکې سیکانو نیولې وې.
د کډوالو قافله اوس بیا په سړک روانه وه. د علي د ګاډي پر تخته یو سپین ږیري لاس اېښې ورسره روان و. نابېره یو ځای دې راپرېوتو نو نعیم ودرېدو. علي ته یې وویل چې دې په ګاډي کې واچوه نوهغه په قهر شو. " هر چا ته په ګاډي کې ځای نشو ورکولې، داسې خو ډېر خلک دي" نعیم هم هلته د سپین ږیري سره ودرېدو او د قدم اخستو نه یې انکار وکړو. یو څو نور سپین ږیري د ګاډي هغه تختې ته لاس رسولو لپاره د یو بل نه وړاندې کېدل. علي مجبور شو او هغه بوډا یې په ګاډي کې کښېنولو.
په هغه شپه دې قافلې کې د تبې د لاسه د یو کس د مړ ینې خبر خپور شو چې ځوان او په خپل ګاډي کې یواځې روان و. یو څو کسان د ده ګاډې د نیولو لپاره یو تر بل مخکې کېدل او پرې ور ودانګل. په دې غوبل کې د ګاډي د دواړو خواوو تختې ماتې شوې او د ځوان مړې ترې پر سړک راپرېوتو. خود ګاډي په سرهم هغسې غوبل جوړ و ترڅو د یو زوره ور لاس بر شو او غوای یې روان کړو. خلکو ورته په چیغه د مړي وویل نو دې ودرېدو او جسد یې بیا په ګاډي کې کېښودو.

په څو شیبو کې ټول د دې نه خبر شول او قافله تم شوه. د مړي د خښولو تابیا کیده او هغو کسانو چې ګاډې یې نیولې و په چالاکۍ هلته ایښې د لرګي صندوق نه د څادر ویستلو په بانه هر څه ترې راوویستل. د جنازې لمونځ ووشو، امام په ګاډي ودریدو او په تقریر کی یې وویل چې " مونږ به ثابت کړو چې د خپلو مړو درناوې کوو. نن د دې مومن په جنازه کې لسو زرو خلکو ګډون وکړو چې د یو ملک د سربراه په جنازه کې هم نه وي." مړې خښ شو او د ده په قبر پینځو زرو کسانو د خپلې برخې خاوره واچوله. په دې کار هغه قبر دومره لوې شو چې کډوالو څو میله لیرې هم لیدې شو.

قافله تر نهو ورځو سفر نه وروسته جالندهر ته ورسیده. که څه هم په لاره ورسره په زرګونو نور خلک مله و خو د قافلې حجم اوس په کمېدو و. د دې سبب دا و چې په پنجاب کې په دوي څو وارې حملې شوې وې. د تېرو پینځو ورځو نه وربانديې هره ورځ حمله کیده. یرغل کوونکي د کلیوعادې کروندګر و چې ځینو سره وسله او نورو به کوتکې او چړې راوړې وې. په لومړیو ورځو کې د قافلې خلکو ورسره مقابله کوله خو ورو ورو دوي دومره ستړي شول چې د وسله والو په لیدو یا به وتښتیدل او یا به یې ځانونه مرګ ته ورکړل.

د هرې حملې نه وروسته مړي به یې پر ځاې پرېښودل او پاتې خلک به وړاندې ولاړل. ځوانې ښځې وتښتول شوې او سپین ږیري به له کمزورۍ هم هلته د مړو سره ناست پاتې شول. د دې قافلې په وړاندې به کله کله نور مړي پراته و چې د نورو حملو حال به یې ویلو. د داسې مړو په لیدو به دوي خوشاله شول چې د یو ممکن خطر نه ژغورل شوي و. کله کله به دوي د نورو قافلو وژونکي ولیدل چې د سړک پر غاړه به ناست و خو دومره به ستړي و چې دوي ته به یې څه نه ویل. نور کله به حمله کوونکو مړي او ټپیان یوې ډیرۍ کې راټول کړي و او په اور به یې سیزل. په داسې وخت کې به د قافلې خلک لکه د سیوري خاموشه د دوي څنګ نه تېر شول.

په دې اړ و دوړ کې نعیم څو وارې د علي نه ورک شو خودې به په ګاډي وختلو او چاپېره به یې د ورور لټه وکړه. بیا هر ځاې چې به یې په نښه کړو، هلته به ولاړو او په بدو ردو ویلو بېرته ګاډي ته راوستلو. دوي اوس امرتسر ته نږدې و او نعیم د تېرو څو ورځو راهیسې خبرې پیل کړې

وي. دومره خبرې به يې کولې چې هيڅا به ترينه پوښتنه نه کوله او نه د ده خبروته څا غوږ اېښودو. يوه ورځ يې علي ته وويل "غوږ اونيسه، يوه بله خبره به درته وکړم. عذرا...زما مېرمنه ډيره ستره ښځه ده. هغه هيڅ انديښنه، جنجال او منافقت نه لري. هر هغه څه چې غواړي د هغې لپاره بې دريغه ځان تباه کړي. دا د انسان د ټول شرافت، غم او قربانۍ سره پټه خله او په رضا ژوندئ ده. خداې پاک انسان پخپل شبيه کې جوړ کړې دې او دا د عذرا شبيه ده. خو ګوره دا خبرې هغې ته وونه کړې"
د دوي جامې شلېدلې او د خواړو لپاره يې هيڅ نه لرل. کله کله د شپې په تيارو کې له پټيو هر څه چې يې لاس ته ورغلل راوشوکول.
په هغه ماځيګر د دوي په قافله وسله وال راوختل نوعلي او نور ځوانان ورک شول. له تېرو څو ورځو راهيسې هم داسې کېدل. يرغلګرو ته نعيم ډير زوړ او عايشه مړ ژواندې ښکارېده نو ورته يې څه نه ويل. د چورچپاول او وژنو نه وروسته به خلک روان شول نو علي به راښکاره شو.
په بل سهار دوي بيا مزل کوو او نعيم د غنمو او د جوارو د کر په اړه عاشې سره لګيا و. ده يو څو کسان وليدل چې د ده په لوري روان و. علي د ګاډي لاندې پټ شو خو نعيم بيا هم د پټي د ربېلو او د لاونو خبرې کولې. وسله وال د ده په سر ولاړ و او دې يې له ګاډي راښکلو. ده خپل د لرګي لاس عايشې ته ورکړو چې وې ساتي خو يرغلګرو دې د ټوپک په کونداخونو په وهلو ځان سره بوتلو. علي ورته په پښو پريوتو چې ورور يې معذوره دې خوهغه يې يوې خوا ته ورټېله کړو.
عايشې په اوښلنو سترګو نعيم ته کتل چې کميس يې تار تار پر اوږو ځړيدو. هغه سر ښکته اچولې ورسره ولاړو او يو وارې يې هم شا ته وونه کتل. دوي له سترګو پناه شول نو د ډزو غږ له نږدې واورېدل شو.
د قافلې خلکو وځغستل چې مخه يې د اورګاډي تم ځاې و. د امرتسر نه يوګاډې لاهور ته د تلو لپاره تيار ولاړ و. علي د عايشې لاس ونيولو او د ورختلو لپاره يې منډې کړې. ګاډې اوس روان شوې و. په دې وخت کې د عايشې لاس ترې وخوېدو او دا د خلکو په ګڼه کې ورکه شوه.
د لاهور د اور ګاډي په تم ځاې کې علي د زرګونو نورو مهاجرو په شان د څو ورځو نه بې سده پروت و. ځينو خلکو به سهار او ماښام وربانديې ډوډئ وېشله. يوګاډې چې هندوان او سيکان پرې سپاره و امرتسر ته د تلو

لپاره هلته تم شو. د دې دروازې بندې وې خو يو څو کړکيو نه د ماشومانو ژيړې څېرې ښکارېدې چې په سترګو کې يې وېره وه. هم هغه وخت د مسلمانانو يوه ډله په شور راننه شوه چې په ظاهره ورسره وسله نه وه. خو يو کس د خپل جېب نه طمانچه راوويستله اويو ماشوم ته يې ونيوله.
يو... دوه ...درې...
نابېره پر زمکه هغه ټول خلک چې مړ ژواندې پراته و، په اورګاډي ونښتل او د دې دروازې يې ماتې کړې. د خلکو په چيغو او د ډزو په اوازونو قيامت جوړ شو. هرې خوا ته د تازه انساني وينې دارې بهيدې. مهاجرو د خپلو مړو بدل اوس د دې نورو مهاجرو نه اخستو. علي سترګې پټې کړې او ځان سره يې وويل، " د دې ګاډي بدرګه پوځيان څه شول؟"
د روشن اغا ټبر د لاهورد شته منې سيمې په يوه دوه پوړيزه لويه بنګله کې اړولي و چې يوه برخه يې سوځېدلې وه.
دا " راج منزل "نوميده او د دې په لويو کوټو کې د کور د پخوانيو اوسېدونکو عکسونه ځړيدل. يو څوک د مهاراجه په لباس کې و او څوک د انګريزانو سره ولاړ و. د هندوانو د اسطورو انځورونه هم پکې وچې ټول اوس له ديوالونو ليرې کړې شوي و. پروېز په ايالتي حکومت کې لوې افسر په توګه کار پېل کړې و او روشن اغا زوې ته ويلي و چې د کور نوم دې په " روشن محل" واړول شي. د دې لپاره پروېز ښار والئ ته يوه عرضي ورکړې وه.
عذرا به د کور په لوې باغ کې ګرځېده او د نعيم په اړه يې چرت وهلو چې دې به په کوم حال وي. روشن اغا د د زنکندن اوومه ورځ وه او د خپل وروستي ارمان د پورا کېدو په هيله به يې هره ورځ د زوې نه پوښتنه کوله خو د دوي عرضي نه وه منل شوې. پروېز د عذرا سره مشوره وکړه چې پلار ته به دروغ وواي چې د کور نوم د بدلولو اجازه يې تر لاسه کړې وه. عذرا زړه نا زړه وه او ورته يې وويل، " کله کله انسان د يو ارمان د پورا کېدو لپاره ژوندې وي" خو په هغه ماښام پرويز د پلار سره کښېناستو او ورو ورو يې ورته وويل چې د دوي کور به اوس روشن محل ونومول شي. د روشن اغا سترګې د وروستي ځل لپاره وځليدې او بيا په ابدي خوب ويده شو.
پای